

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
Кликните да бисте почели унос текста.
1. Датум и орган који је именовао комисију Кликните да бисте почели унос текста. 27. 4. 2016., Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду 2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: 1. Кликните да бисте почели унос текста. Др Ксенија Кончаревић, ред. проф., Русистика, 8.4.2008, Филолошки факултет Универзитета у Београду 2. Кликните да бисте почели унос текста. Др Јелена Гинић, доцент, Русистика, 18.11.1014, Филолошки факултет Универзитета у Београду 3. Кликните да бисте почели унос текста. Др Вера Белокапић-Шкунца, ванр. проф., Русистика, 23.3-2010, Филолошки факултет Универзитета у Београду, у пензији од 30.12.2014.. 4. Кликните да бисте почели унос текста. 5. Кликните да бисте почели унос текста.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Кликните да бисте почели унос текста.
1. Име, име једног родитеља, презиме: Кликните да бисте почели унос текста. Маријана (Недељко) Папрић 2. Датум рођења, општина, република: Кликните да бисте почели унос текста. 25.4.1975, Београд, СО Земун, Србија 3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 28.10.2004., Филолошки факултет Универзитета у Београду, <i>Примена матерњег језика у препаративној и оперативној етапи наставе страног (руског) језика,</i> Кликните да бисте почели унос текста. 4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Кликните да бисте почели унос текста. Русистика – Методика наставе руског језика
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Кликните да бисте почели унос текста. <i>Систем наставе руског језика као језика струке на хуманистичким студијама у српској говорној и социокултурној средини</i> , обим 471 стр.
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.
Кликните да бисте почели унос текста. Дисертација има следећу композициону структуру: 1. Уводне напомене (опсег рада, потреба овога рада, методолошки приступ); 2. Дидактичке и психолошке претпоставке наставе руског језика у високошколском хуманистичком профилу: а. Руски језик на хуманистичким студијама као предмет научног

проучавања, б. Опредeљујући фактори конципирања и реализовања наставе руског језика на хуманистичким студијама (психолошки, психолингвистички, дидактички, методички); 3. Структура и организација наставе: компоненте система (а. циљеви и задаци, б. методи, в. принципи, г. наставна средства, д. садржаји наставе); 4. Студијски програми руског језика за друштвено-хуманистичке факултете у српској говорној и социокултурној средини (а. обучавање аспекта језика – лексика, граматика, стилистика, лингвокултурологија, б. обучавање видовима говорне делатности – аудирање, говорење, читање, писање, интерпретативне делатности - аотирање, конспектирање, реферирање, рад са речником); 5. Уџбеници и приручници руског језика на хуманистичким студијама у српској говорној и социокултурној средини (метаструктура, макроструктура – текстотека, апаратура организације усвајања, апаратура оријентације, илустративни материјал, микроструктура; садржај – лингвистички, комуникативни, есктралингвистички, методички), 6. Закључак. 7. Литература.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Кликните да бисте почели унос текста.

Глава 1. Уводне напомене (опсег рада, потреба овога рада, методолошки приступ): Показује се да проблематика која је предмет предложеног дисертационог истраживања спада у ред питања која још увек нису довољно теоријски разрађена и емпиријски истражена у савременој методици наставе страног (руског) језика. У том смислу овај рад представља први покушај студиознијег бављења датом проблематиком на дескриптивном и прескриптивном плану у српског говорној и социокултурној средини.

Глава 2. Дидактичке и психолошке претпоставке наставе руског језика у високошколском хуманистичком профилу: а. Руски језик на хуманистичким студијама као предмет научног проучавања, б. Опредeљујући фактори конципирања и реализовања наставе руског језика на хуманистичким студијама (психолошки, психолингвистички, дидактички, методички); Систем наставе руског језика као језика струке на нефилолошким факултетима хуманистичког профила на српском говорном подручју сагледава се из два аспекта: теоријско-концепцијског и евалуационог. Теоријско-концепцијски аспект обухвата научнотеоријску и методолошку заснованост система професионално оријентисане наставе руског језика, факторе релевантне за његово конципирање и реализовање, као и конструисање оптималног модела наставе руског језика струке за високошколски профил. Евалуациони аспект укључује процену актуелног стања у датој области, анализу, вредновање и кориговање важећих уџбеника и студијских курикулума за руски језик струке на поменутиим факултетима, као и давање предлога и сугестија за измене и корекције на плану њиховог садржаја.

Глава 3. Структура и организација наставе: компоненте система (а. циљеви и задаци, б. методи, в. принципи, г. наставна средства, д. садржаји наставе); Систем наставе руског језика струке сагледава се као укупност добро организованих и међусобно тесно повезаних елемената процеса наставе који чине јединство, одређујући избор и обим наставних садржаја, форме презентовања, методе, средства и облике рада. Компоненте наставног система (циљеви, методе, принципи, средства, садржаји и облици рада) описују се свака понаособ и у њиховој међусобној повезаности, при чему се указује на специфичне карактеристике система и начин његовог функционисања у хуманистичком образовном профилу.

У структури саставних компоненти система доминантно место припада циљевима наставе који као хијерархијски највише рангирана категорија система условљавају све друге компоненте – приступ, методе, принципе, облике, садржај и наставна средства. На теоријском плану издвајају се

три основна циља наставе – практични, образовни и васпитни. У настави руског језика струке нагласак је на практичном (оперативном) циљу који је усмерен на формирање професионалне комуникативне компетенције будућих стручњака, посебно умења читања и правилног декодирања писаних саопштења, овладавање терминолошком лексиком и развијање навика самосталног читања и служења стручном литературом. У готово свим нормативним документима за основне и дипломске (мастер) академске студије циљеви и исходи наставе су јасно дефинисани. Као основни циљеви најчешће се наводе активирање и проширивање знања стеченог у претходном школовању, овладавање терминосистемом уже струке, развијање навика самосталног служења литературом, укључујући и вештину превођења текстова научног стила из домена уже струке. У погледу захтева који се постављају пред студенте издвајају се Филозофски и Православни богословски факултет у Београду на којима се према важећим нормативним документима за руски језик по завршетку курса на основним академским студијама очекује оспособљеност за писану и усмену рецепцију и продукцију на нивоу Б2+ – Ц1 (К РЈ2 ФБГ), односно Б2 (К РЈ2 ПБФ) Европског оквира за живе језике. Најскромнији захтеви дефинисани су у курикулумима за руски језик на Учитељском факултету у Врању и Педагошком факултету у Сомбору, где се у исходима предмета наводи „самостално коришћење језика струке“ (К РЈ1-РЈ2 УФВ), односно „разумевање општих текстова, самостално усмено и писмено излагање и изражавање мишљења о наведеним темама“ (К РЈ1-РЈ2 ПФС). Примедбе и сугестије које предлагемо углавном би се односиле на проширивање и диференцирање парцијалних и финалних циљева наставе за предмете *Руски језик 1* и *Руски језик 2* на факултетима у Ужицу, Врању, Сомбору и Јагодини, као и прецизирање потенцијалног нивоа језичких знања и компетенција у исходима наставе за основне и дипломске (мастер) академске студије, као што је то учињено у нормативним документима за руски језик струке на филозофским факултетима у Београду и Нишу, Правном факултету у Нишу и Православном богословском факултету у Београду.

У анализи метода које се примењују у настави руског језика струке на хуманистичким студијама издвојене су група општедидактичких и парцијално-дидактичких метода. У групи општедидактичких метода највећу примену имају вербално-текстуалне које се примењују у монолошком, дијалошком и комбинованом – монолошко-дијалошком виду, затим текстуалне и демонстративне методе. У групи парцијално-дидактичких метода издвајају се свесно-практична, односно свесно-аналитичка метода као једна од њених варијаната, као и елементи свесно-контрастивног приступа.

Принципи наставе разматрају се на општедидактичком и парцијално-дидактичком плану. На општедидактичком плану описани су принципи свесности, трајности знања, активности, очигледности, систематичности, поступности и принцип међупредметне корелације. На парцијално-дидактичком плану издвојен је принцип научности, принцип јединства научне и наставне делатности, принцип јединства теоријских и практичних знања, принципи актуелности, савремености, инвентивности и креативности, стилистичке диференцијације, минимизације језичких садржаја, адаптивбилности система наставе, као и принцип поштовања индивидуално-психолошких карактеристика групе. Међу парцијалним принципима високошколске дидактике посебно место заузима група уже-методичких принципа међу којима, поред поштовања матерњег језика студената и принципа комплексности у обучавању видовима говорне делатности, посебан значај припада принципу професионалне усмерености наставе.

Међу организационим облицима који представљају једно од карактеристичних обележја

високошколске наставе издвајају се предавања (конверзаторна, предавања са илустративним материјалом и са повратном информацијом), аудиторна практична вежбања и консултације. У настави језика струке посебан значај имају практична вежбања усмерена на развој навика и умења професионалног усменог и писменог изражавања на руском језику, усвајање лексичких и граматичко-стилских карактеристика научне прозе, као и умења самосталног служења речницима, енциклопедијским и језичким приручницима и другом помоћном литературом.

У систему наставних средстава централно место припада уџбенику руског језика. Уџбеник језика струке са аудио диском, приручником за наставнике и студијским курикулумом (варијантом за студенте), укључујући и пратећу литературу – речник и граматику руског језика, представљао би оптимални уџбенички комплет за потребе наставе руског језика струке на друштвено-хуманистичким факултетима.

Глава 4. Студијски програми руског језика за друштвено-хуманистичке факултете у српској говорној и социокултурној средини (а. обучавање аспекта језика – лексика, граматика, стилистика, лингвокултурологија, б. обучавање видовима говорне делатности – аудирање, говорење, читање, писање, интерпретативне делатности - аотирање, конспектирање, реферирање, рад са речником). Централно место у истраживању Маријана Папрић посветила је проблемима селекције и конципирања наставних садржаја. Наставни садржаји анализирају се по аспектима наставе (лексика, граматика, стилистика) и видовима говорне делатности (читање, писање, говорење, превођење). Разматрају се питања одабира и презентације садржаја наставе у нормативним студијским документима (курикулумима) за руски језик на друштвено-хуманистичким факултетима, врши се опис и критичка анализа садржаја у уџбеницима руског језика за дати образовни профил. Анализа наставних садржаја врши се системски, из перпсективе постављених циљева и задатака наставе, метода и принципа њихове организације, као и расположивих наставних средстава. На основу резултата спроведене анализе изнета су следећа запажања и закључци: 1. Основни циљ наставе лексике је проширивање активног, пасивног и потенцијалног лексичког фонда студената, овладавање стручном терминологијом и развијање навика служења двојезичним и једнојезичним речником. Настава лексике је у тесној вези са развојем навика читања и служења стручном литературом, али истовремено треба да омогући и практичну примену лексичке грађе у решавању конкретних комуникативних задатака. Детаљна спецификација наставе лексике даје се у студијским курикулумима Филозофског факултета у Београду и Учитељског факултета у Лепосавићу. Лексички садржаји слабије су разрађени у нормативним документима Учитељског факултета у Врању, Педагошког факултета у Сомбору и Филозофског факултета у Нишу, где се свде на „самостално коришћење језика струке“, „богаћење вокабулара и увежбавање коришћења речника“ или су потпуно изостављени из наставних садржаја. Стога предлажемо да се у студијске курикулуме за руски језик на поменутиим факултетима унесу извесне корекције у виду допуна лексичких садржаја које би биле адекватне постављеним циљевима. Корекције би се односиле и на оквирно дефинисање обавезног лексичког минимума за различите профиле и етапе наставе који су изостали из готово свих нормативних докумената које смо прегледали.

Глава 5. Уџбеници и приручници руског језика на хуманистичким студијама у српској говорној и социокултурној средини (метаструктура, макроструктура – текстотека, апаратура организације усвајања, апаратура оријентације, илустративни материјал, микроструктура; садржај – лингвистички, комуникативни, есктралингвистички, методички), У актуелним уџбеницима руског језика струке за друштвено-хуманистички профил заступљен је велики број лексичких вежбања међу којима доминирају вежбе

на бази унутарлексичке системности – груписање лексема на основу парадигматског, синтагматског и методичког принципа. Посебна пажња посвећена је лексемама које потенцијално могу бити извор проблема при рецепцији и декодирању научних саопштења (полисемичне речи, међујезички хомоними и пароними, разлике на плану валентности речи). Уочена су бројна вежбања на бази синонимских и антонимских односа, као и вежбања дериватолошког типа. Терминолошка лексика уводи се постепено, уз повезивање са интернационалном терминологијом, активирање позитивног трансфера, ширење потенцијалног речничког фонда са нагласком на контекстуалну семантизацију лексема и језичко наслућивање. Једина примедба односила би се на претежно преткомуникативни карактер лексичких вежбања усмерених на развој и усавршавање рецептивних говорних вештина – пре свега читања. Кандидаткиња показује да би већи број лексичких вежбања продуктивног типа обогатио наставне садржаје уџбеника руског језика струке, утицао на раст динамике, мотивације и квалитета наставе уопште.

Овладавање граматичким системом руског језика један је од приоритета како у настави општег језика, тако и у настави руског језика струке. Добро утемељене граматичке навике важан су предуслов формирања лингвистичке, комуникативне и преводилачке компетенције будућих стручњака друштвено-хуманистичке сфере. Анализа актуелних курикулума за руски језик струке показала је да граматички садржаји обухватају именске речи, глаголе и синтаксичке конструкције релевантне за језик научних дисциплина које се изучавају на датим друштвено-хуманистичким факултетима. Посебна пажња посвећује се синтакси научног стила која је предмет изучавања на основним академским студијама Филозофског и Правног факултета у Београду, Учитељског факултета у Лепосавићу, као и на дипломским (мастер) академским студијама Факултета педагошких наука у Јагодини, Православног богословског и Учитељског факултета у Београду. С обзиром на значај који језик научне прозе има у формирању комуникативних и професионалних компетенција младих стручњака, мишљења смо да би елементе научног стила, тј. његове најважније лексичке, морфолошке и синтаксичке карактеристике требало укључити у све остале курикулуме за руски језик на поменутиим нефилолошким факултетима.

Граматички садржаји у уџбеницима руског језика струке за друштвено-хуманистички профил презентовани су на доступан, прегледан и систематичан начин, уз логичко надовезивање нових граматичких материјала на старе, као и могућност обнављања и увежбавања градива кроз велики број граматичких вежбања. Један број аутора определио се за традиционални начин презентације граматичке грађе у оквиру кога се најпре дају неопходна граматичка објашњења и граматичка правила у виду специјално обликованих теоријско-спознајних текстова, а затим се приступа увежбавању на одабраним примерима из текстова или путем граматичких вежбања. У новијим уџбеницима руског језика струке граматичка грађа презентована је у виду модела, образаца, табеларних приказа и схема уз минимално присуство граматичких објашњења и правила. Нама је, свакако, ближе ово друго методичко решење у оквиру којег аутори вештом комбинацијом традиционалног и модерног приступа настоје да пронађу најоптималније путеве и начине презентовања и усвајања неопходног граматичког минимума. И поред велике заступљености и разноврсности граматичких вежбања, уџбеницима недостају комуникативно усмерена, као и проблемски креирана вежбања која би се базирала на аналитичком приступу граматичкој грађи и самосталном извођењу закључака и граматичких правила.

Настава стилистике, са акцентом на специфичне одлике научног стила, једно је од

најрелевантнијих и најактуелнијих подручја изучавања у оквиру наставе страног (руског) језика струке. Анализа актуелних курикулума за руски језик на друштвено-хуманистичким факултетима показала је да је настава стилистике са мањим или већим разликама у садржају заступљена у готово свим нормативним документима које смо прегледали. Настава стилистике није издвојена у засебан аспект наставе, већ се усваја комплексно, тј. паралелно са лексиком, граматиком и другим видовима језичке делатности – читањем, писањем, говорењем и превођењем научно-стручних текстова. Настава стилистике базира се на проширивању вокабулара термиолошком лексиком, усвајању граматичких структура типичних за језик науке и развијању умења служења стручном литаратуром. Најдетаљнији преглед наставних садржаја из стилистике даје се у курикулумима Православног богословског и Филозофског факултета у Београду који укључују основне карактеристике научног стила на свим нивоима: фонетско-фонолошком, морфолошком, лексичком и синтаксичком (К РЈ1 ФФБГ), као и преглед различитих функционалних стилова и жанрова у сфери деловања цркве (К РЈ1-РЈ2 ПБФ). Корекције које предлагемо односиле би се на укључивање наставе стилистике у курикулуме за руски језик на факултетима на којима је настава стилистике изостављена из наставних садржаја (Учитељски факултет у Сомбору, Висока струковна школа за образовање васпитача у Суботици и Филозофски факултет у Нишу).

Стилистички садржаји домаћих уџбеника руског језика струке базирају се на специфичним одликама научног стила и укључују инструментално-практичне и теоријско-спознајне текстове, одабране примере, објашњења, коментаре, табеларне приказе, контрастирања са елементима других функционалних стилова, као и пратећи систем вежбања. Посебну пажњу аутори посвећују језичким и говорним стереотипима (клишеима) за исказивање различитих комуникативних функција унутар научног стила.

Међу уџбеницима из анализираног корпуса, по обиму и дубини презентованих садржаја Марјана Папрић издваја два уџбеника: *Русский язык, русская культура: для студентов гуманитарного профиля* аутора Д. Дамљановић и *Руски језик у теологији: обликовање теолошког текста, техника превођења* аутора К. Кончаревић. У првом од наведена два уџбеника даје се детаљни преглед специфичних обележја научног стила на лексичком, граматичком и синтаксичком плану, указује се на типичне предлошко-падешке конструкције и најфреквентнија значења падежа у научном стилу, специфичну употребу предлога и уводних речи, термиолошку лексику и др. У другом уџбенику, намењеном теолозима, посебна пажња посвећује се најважнијим аспектима обликовања научног текста (информационо-библиографска апаратура научног дела, библиографски описи књиге и чланка, обликовање библиографских референци и библиографског регистра, навођење цитата и скраћено бележење у научном тексту).

Елементи осталих функционалних стилова: административног, информативно-публицистичког, разговорног и књижевно-уметничког најдоследније су представљени у књизи *Руски језик у комуникацији и мисији Цркве: функционални стилови, ресурси, жанрови* аутора К. Кончаревић.

Обучавање видовима говорне делатности одвија се комплексно, тј. у међусобној интеракцији и повезаности са вештинама читања, писања, говорења и правилног разумевања научно-стручних саопштења.

У настави руског језика струке нагласак је на развоју навика и умења читања, које укључују способност самосталног коришћења стручне, лексикографске и друге помоћне литературе.

Најдетаљнија спецификација наставе читања даје се у курикулумима за руски језик на Филозофском и Православном богословском факултету у Београду на којима се студенти обучавају различитим типовима и техникама читања – информативном, студиозном, дијагоналном и беспреводном читању путем наслућивања и предвиђања значења речи. У уџбеницима руског језика струке које смо прегледали уочена су предтекстуална, притекстуална и послетекстуална вежбања за развој умења читања. У структури система вежбања доминирају вежбе послетекстуалног типа које обезбеђују контролу разумевања прочитаног текста и истовремено подстичу и унапређују развој свих осталих језичких вештина на бази читања (писмена и усмена прерада текста, састављање плана, усмено и писмено препричавање, одговарање на питања, коментарисање, састављање резимеа, преводјење и сл.). Једина примедба односила би се на недовољан број вежби за развој техника дијагоналног и информативног читања које, с обзиром за значај који имају у свакодневной и професионалној сфери, заслужују више простора у наставним садржајима за руски језик струке на факултетима друштвено-хуманистичког профила.

У тесној вези са наставом читања је настава писања. Анализа важећих нормативних докумената за руски језик струке показала је да је писање заступљено у теоријској и практичној настави, али да њени специфични садржаји у већини докумената које смо прегледали нису довољно експлицирани. У уџбеницима је, међутим, уочен широк спектар вежбања за развој писменог изражавања предговорног и говорног типа. Међу вежбањима предговорног типа доминирају одговори на питања у вези са прочитаним текстом и састављање реченица на основу обрасца, задатог лексичког материјала или прочитаног текста. Међу вежбањима говорног типа важно место заузимају састављање плана, резимеа, анотације, конспекта, рецензије, реферата, приказа књиге и научног чланка. Међутим, наведене писмене форме научно-стручног излагања заступљене су углавном у новијим уџбеницима руског језика струке (*Руски језик у теологији – обликовање научног текста, техника преводјења, Русский язык, русская культура: для студентов гуманитарного профиля* и делимично у књизи *Воспитываем обучаем играем: уџбеник руског језика за студенте Учитељског факултета*), док су у осталим уџбеницима из анализираног корпуса уочене углавном краће писмене форме у виду слободних састава или састављања дијалога на бази задатих ситуација.

Навике и умења говорења усвајају се комплексно, тј. у интеракцији са свим осталим језичким вештинама, нарочито читањем и обрадом стручног текста. Циљ наставе говорења је оспособљавање студената за продуктивно усмено коришћење руског језика у области уже струке, тј. у сфери будуће професионалне комуникације. У том смислу студенти се обучавају различитим комуникативним тактикама и стратегијама (монолошки и дијалошки говор, интерпретација, прерада, сажимање и извлачење кључних информација, исказивање личног става, аргументација, дискусија и др.).

У актуелним домаћим уџбеницима руског језика струке вежбе за развој навика и умења говорења имају равноправан статус са вежбама читања и писања. Према врсти задатака, као и степену самосталности у обликовању усмених садржаја, поделили смо их у две групе: вежбе преткомуникативног и вежбе комуникативног типа. Међу вежбама првог типа издвајају се одговори на питања у вези са садржајем текста, препричавање текста према плану или самостално и усмено излагање на основу визуелне очигледности. У оквиру вежби преткомуникативног типа уочена је посебна група вежби условно-комуникативног карактера као што су препричавање са елементима импровизације (обично из аспекта јеног од ликова), усмено излагање са ослонцем на текст, тезе или лексички материјал. За разлику од преткомуникативних вежбања које карактерише потпуна или

делимична задатост на плану садржаја, вежбе комуникативног типа усмерене су на самостално обликовање садржаја усменог исказа – изношење личног мишљења, коментарисање, аргументовано изражавање слагања или неслагања, учествовање у дискусији, полемици, слободно усмено излагање, реферисање, као и усмене презентације на различите теме из области струке. Анализа коју смо спровели показала је да у актуелним уџбеницима руског језика струке за друштвено-хуманистички профил изразиту доминацију имају вежбања преткомуникативног и условно-комуникативног карактера, док су вежбања комуникативног типа заступљена у мањем броју. С обзиром на изузетан значај које умења продуктивног усменог излагања (посебно вештина изношења сопственог става, коментарисање, аргументовање и учествовање у стручним дискусијама и полемикама) имају у формирању комуникативних и професионалних компетенција потенцијалних стручњака друштвено-хуманистичке сфере, мишљења смо да вежбе комуникативног типа морају бити у већој мери укључене у уџбенике руског језика струке за поменути нефилолошки профил.

Превођење представља важну компоненту наставних садржаја и истовремено један од циљева наставе руског језика струке на хуманистичким студијама. У важећим нормативном документима за руски језик које смо прегледали, као основни циљ наставе превођења наводи се оспособљавање студената за правилно реципирање и адекватно транспоновање текстова из области уже струке са руског језика на српски и обрнуто, као и развијање навика и техника служења речником и другом помоћном литературом. С обзиром да је у настави руског језика струке акценат више на рецептивним компетенцијама, доминантно место у настави има превођење са руског на српски језик. Најдетаљнији опис наставе превођења даје се у студијским курикулумима за руски језик на Православном богословском и Филозофском факултету у Београду. У наведеним курикулумима настава превођења обухвата различите врсте текстова, нивое еквивалентности, преводачке поступке и технике превођења (К РЈ2-РЈМ ПБФ), граматичке проблеме превођења, основне изворе грешака у превођењу, критеријуме вредности превода (К РЈ2 ФФБГ), као и основне карактеристике писменог и усменог (консекутивног) превођења (К РЈ2 ФФБГ; К РЈ2 ПБФ).

Извесне корекције у виду измена и допуна потребно је унети у курикулуме за руски језик на појединим учитељским, педагошким и филозофским факултетима у којима је настава превођења сведена на оспособљавање студената за коришћење различитих типова речника или је у потпуности изостала из наставе (Учитељски факултет у Ужицу, Педагошки факултет у Сомбору, Филозофски факултети у Нишу и Новом Саду, Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Суботици). Предложене корекције односиле би се и на курикулуме за руски језик на Учитељском факултету у Врању и Факултету педагошких наука у Јагодини на којима се елементи превођења фрагментарно помињу тек на дипломским (мастер) академским студијама.

Анализа уџбеника руског језика струке за хуманистички профил показала је да су вежбе превођења на адекватан начин и у довољном броју заступљене у готово свим уџбеницима из анализираних корпуса. Уочене су вежбе различитог типа и степена сложености, почев од једноставних – превођења речи на бази прочитаног текста, синтагми, реченица, једноставнијих дијалога и краћих везаних текстова, до дужих, језичко-стилски и синтаксички сложенијих текстова за превод на руски и српски језик. Вежбе превођења базирају се углавном на текстовима научног стила, мада су у извесној мери у уџбеницима присутни и елементи административно-пословног, информативног, разговорног и књижевноуметничког превођења. Доминантно место припада писменом преводу, док је усмено (консекутивно) превођење заступљено једино у уџбенику *Руски*

језик у теологији: обликовање теолошког текста – техника превођења. С обзиром да умења усменог превођења паралелно са техникама писменог превода чине саставни део преводачке компетенције будућих стручњака друштвено-хуманистичке сфере, ауторка сматра да би елементе усменог превођења требало укључити и у друге уџбенике руског језика струке за хуманистички профил.

Анализа која је спроведена у овој волуминозној дисертацији показала је да многа питања везана за наставу и учење руског језика струке на нефилолошким факултетима хуманистичког профила остају отворена, те да као таква и даље заокупљају пажњу и интересовања истраживача у овој области.

Закључак је формулисан јасно и прецизно, у јединству теоријско-пројективне и евалуационе компоненте.

Консултована је релевантна литература из методике наставе, лингвистичке русистике, курикуларнетеорије, опште и лингводидактичке теорије уџбеника на више светских језика.

У предложеном дисертационом истраживању Маријана Папрић настојала је да прикаже актуелно стање наставе руског језика на хуманистичком студијама у српској говорној и социокултурној средини, да укаже на значај и улогу језика струке у формирању комуникативних, културолошких и професионалних компетенција будућих стручњака друштвено-хуманистичке сфере, али и да истовремено понуди конкретне предлоге, сугестије и решења у циљу конструисања што оптималнијег модела наставе руског језика струке за дати образовни профил.

Овим радом кандидаткиња скреће пажњу академске и стручне јавности на статус страног (руског) језика струке у нашем високошколском образовном систему, указује на актуелност проблематике којом се бавимо и пружи подстицај за даља научна истраживања у овој области. Надамо се да ће овај рад мотивисати колеге и стручњаке да наставе трагања за што креативнијим и што оригиналнијим решењима у конципирању и конструисању система наставе страног (руског) језика струке за високошколски друштвено-хуманистички профил.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији уз напомену: Кликните да бисте почели унос текста.

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Кликните да бисте почели унос текста.

1. „Проблеми наставе превођења у раду са студентима Учитељског факултета“, *Zbornik radova: III Međunarodna konferencija Strani jezik struke: prošlost, sadašnjost, budućnost*, Fakultet organizacionih nauka, Beograd (2015) стр. 383-390. 2. „Продуктивне и рецептивне компетенције у курикулумима за руски језик на факултетима друштвено-хуманистичког профила“, *Славистика* (XIX/2015), стр. 359-364

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кликните да бисте почели унос текста.

Ауторка је успешно сагледала и инвентаризовала типолошке одлике система високошколске наставе руског језика у јединству његових конституенти у друштвено-хуманистичком профилу и у том склопу начела конструисања курикулума у димензијама опсега, дубине и редоследа наставних саджаја, као и

лингводидактичког обликовања свих компонената структуре и садржаја уџбеника за дати профил. На нивоу текстотеке учила је битне одлике конструисања и експертизе инструментално-практичних, теоријско-спознајних и инструктивних текстова, а на нивоу вантекстуалних компоненти – апаратуре организације усвајања, илустративног материјала и апаратуре оријентације.

На теоријско-концепцијском плану ауторка је показала да високошколски курикулум и уџбеник руског језика, заједно са целим уџбеничким комплетом, представљају основна средства формирања комуникативне, лингвистичке и социокултурне компетенције студената друштвено-хуманистичког профила, наравно, под условом да се приликом њиховог обликовања примене адекватна конструкцијска решења. Емпиријском анализом репрезентативног корпуса ранијих и важећих наставних планова и програма, уџбеника и приручника за наставу руског језика у високошколској настави (на факултетима друштвено-хуманистичких наука) ауторка је показала у коликој мери они репрезентују психолошке, психолингвистичке, дидактичке и методичке чиниоце предикције наставног система, као и то колико је у њима примењена палета конструкцијских решења чије би присуство допринело ефикаснијем транспоновању градива у складу са могућностима компрехензије ученика нижих разреда основне школе.

Апликативна вредност истраживања је у оптимизацији конструисања и експертизе наставних планова, програма, уџбеника и приручника из руског језика за студенте друштвено-хуманистичких факултета у инословенској (у првом реду српској) говорној и социокултурној средини.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА **НАПОМЕНА:** Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Новина овог дисертационог истраживања и његов допринос лингводидактичкој теорији састоје се у: 1. интегралном проучавању система наставе руског језика у високошколском хуманистичком профилу на нивоу његових конституенти (циљева, задатака, метода, принципа, средстава, садржаја, процеса и организационих облика наставе) - сваке понаособ и у њиховој међусобној повезаности; 2. комплексном приступу садржајима наставе у димензијама екстензитета, интензитета и редоследа (на једном месту били би анализирани сви аспекти језика који подлежу дидактичком транспоновању и сви видови говорне делатности који су предмет усвајања у високошколском хуманистичком профилу); 3. комплексној и системској анализи наставних програма, уџбеника и приручника руског језика за факултете хуманистичког профила; 4. јединству теоријско-концепцијске (пројективне) и евалуационе анализе; 5. усмерености истраживања на инословенско - српско језичко и социокултурно окружење. У дисертацији су примењене следеће објективне методе и истраживачке технике: А. Теоријске методе: (1) метода теоријске анализе литературе везане за тему (херменеутичка метода), (2) конструктивна метода, првенствено у изналажењу општих начела на основу резултата добијених примарном анализом, (3) каузална метода, при откривању узрочно-последичне условљености и међусобне повезаности конституенти система наставе те елемената структуре и садржаја високошколских уџбеника и приручника руског језика на свим нивоима његовог изучавања у друштвено-хуманистичком профилу; Б. квалитативне методе анализе: (1) структурна анализа мета-, микро- и макроструктуре уџбеника и приручника, (2) метода фактичке анализе курикуларних и уџбеничких садржаја, са пратећим статистичким техникама и техником компаративне анализе, (3) метода вредносне анализе курикуларних и уџбеничких садржаја са становишта процене њихове адекватности нормативима који се наводе у литератури, (4) метода функционалне анализе, односно идентификовања организационих принципа и конструкцијских решења у уџбеницима и приручницима руског језика за високошколски хуманистички профил; В. квантитативне методе анализе: мултифакторална квантитативна анализа уџбеника и приручника

(модел А. Р. Арутјунова). Као узорак за анализу у дисертацији послужили су актуелни нормативни документи који служе као основа за извођење наставе руског језика на хуманистичким студијама и за креирање уџбеника и приручника (студијски планови и програми руског као језика струке за друштвено-хуманистичке факултете универзитета у Србији - филозофски, учитељски, правни, богословски, факултети политичких наука), као и уџбеници и приручници руског језика намењени његовом усвајању у датом профилу у српској говорној и социокултурној средини. Резултати истраживања приказују се прегледно и јасно, текстуално и илустративно (табеларни прикази, графикони, схеме). Тумачење добијених резултата врши се са ослонцем на релевантна сазнања савремене лингводидактике, курикуларне теорије и теорије уџбеника, са знатном дозом истраживачке самосталности у односу на консултоване изворе која проистиче из сувереног владања материјом и доброг познавања свих димензија наставе високошколске наставе руског језика у друштвено-хуманистичком профилу – препаративне, оперативне и евалуационе.

Кликните да бисте почели унос текста.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцјене дисертације, комисија предлаже:

Кликните да бисте почели унос текста.

да се докторска дисертација мр Маријане Папрић *Систем наставе руског језика као језика струке на хуманистичким студијама у српској говорној и социокултурној средини*, обима 471 стр.,прихвати, а кандидату одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Др Ксенија Кончаревић, ред. проф. Филолошког факултета Универзитета у Београду
2. Др Јелена Гинић, доцент Филолошког факултета Уноверзитета у Београду
3. Др Вера Белокашић- Шкунца, ванр. проф. Филолошког факултета Универзитета у Београду, у пензији
- 4.
- 5.